

ISSN: 2149-0821

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 32, Aralık 2018, s. 698-708

Gamze ELÇİN

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim
Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, elcingamze@gmail.com

ÇEVİRİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUĞA GÖRELİK İLKESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Özet

Okul öncesi seviyesindeki çocuklara yönelik olan çeviri çocuk kitaplarının çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınarak incelendiği bu çalışmada, nitelikli çocuk kitapları ve çevirileri hazırlanırken dikkat edilmesi gereken hususları belirtmek amaçlanmaktadır. Çalışmada, çocuk edebiyatı uzmanlarınca yapılan çalışmalarda belirtilen çocuk kitaplarında bulunması gereken ölçütler ve çeviri eleştirisi yaparken uygulanan kıstaslardan bahsedilmiştir. Bu ölçütler ışığında Christine Nöstlinger isimli yazarın iki kitabının Almancadan Türkçeye aktarımı metin bağlamında ve cümle temelli olarak çalışma kapsamına alınmıştır. Söz konusu çeviri kitaplarındaki aktarımlarda çocuğa görelilik ilkesinin ne ölçüde dikkate alındığı incelenmiş ve kullanılan ifadelerin bu ilkeye uygun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak, çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda seçilen ifadelerin, çocuklara kitap okumayı sevdirmeye ve okuma alışkanlığı kazandırmadaki öneminden bahsedilmiş ve elde edilen bulgular örneğinde dikkat edilmesi gerekenler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Edebi çeviri incelemesi, çocuk gerçekliği, çocuğa görelilik, çeviri eleştirisi, Christine Nöstlinger.

THE INVESTIGATION OF TRANSLATED BOOKS FOR CHILDREN ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF CHILD APPROPRIATENESS

Abstract

This study aims to investigate several translated preschool level books by considering the principle of child appropriateness. For this aim, the study firstly focuses on the points to take into account while writing and translating qualified

books for children. It specifies the criteria indicated in several other studies of child experts that should be met by books for children. In the light of these points and criteria, 2 books of Christine Nöstlinger, a German writer of books, are used for the investigation of their translation into Turkish from German. Translations are analyzed in context and sentence by sentence for their appropriateness to the level of children and the question of whether the terms used in these translated books are suitable for the principle of child appropriateness or not is tried to be answered. Lastly, the importance of using statements proper to the principle of child appropriateness is emphasized and the points to be taken into consideration are also highlighted.

Key words: Investigation of literary translation, child reality, child appropriateness, translation criticism, , Christine Nöstlinger.

GİRİŞ

Çocuk gelişiminde, çocuk kitapları önemli rol oynar. Çocuğun bilişsel, dilsel, toplumsal ve kişisel gelişimine katkılar sağlayan nitelikli kitaplar, çocuklarda okumaya, öğrenmeye dayalı bir isteğin oluşmasına yardımcı olur. Sever, v.dğr.,(2007: 55-56)' a göre ,“çocuklara seslenen kitaplar, biçimsel ve içerik özelliklerinin birbirini bütünlemesiyle, çocuğa göre olan bir niteliğe bürünür. Bu niteliğin temel eğitim ilkelerini de kuşatması, kitabı çocuk edebiyatı yapıtına dönüştürür.”

Çocuk hikâye ve romanlarında, çocuğa hitap edebilmek için, korunması gereken iki öge *çocuğa görelilik* ve *çocuk gerçekliği*dir. “ Çocuklar için oluşturulan yazınsal nitelikli yapıtların en önemli değişkeni olarak *çocuğa görelilik* ele alınabilir. Öyle ki, bir metin ne kadar yazınsal nitelik taşıyor olsa da çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda yazılmamışsa, o metni çocuk yazını ürünleri içerisinde değerlendirmek zordur.”(Yılmaz 2012: 491) Çocuk gerçekliği ise, çocuğun kitapta işlenen konulara, karakterlere ve olaylara bakış açısı ile ilgilidir. Çocukların dünyadaki olaylara, kendilerine ve diğer insanlara olan bakış açılarının yetişkinlerden farklı olduğunun bilincinde olup kitabı ona göre yazmak, çocuk gerçekliğini dikkate almayı başarmak demektir. “ Kitaplarında orta halli ailelerin çocuklarının yaşamını gerçekçi bir biçimde yansıtan Nöstlinger, aile ve eğitim kurumlarına yönelik eleştirilerini yapıtlarında belirgin bir şekilde ortaya koymuştur.”(Neydim 2000: 161). Çocuk gerçekliğini eserlerinde en iyi yansıtan yazarlardan biri olan Christine Nöstlinger, bütün çocukların aileleriyle, kardeşleriyle zaman zaman problemler yaşadığı gerçeklerine de kitaplarında değinir. Nöstlinger 'in birçok kitabı çevrilerek Türkçe 'ye kazandırılmıştır.

“Çocuk kitaplarında da, her tür kitapta olduğu gibi, özellikle üstünde durmamız gereken konulardan biri, çevirmenin kullanacağı sözcük dağarcığıdır. Çevirmen, her şeyden önce anadilini fevkalade iyi bilmek, dilin sözcük zenginliğini hedef metinde en iyi değerlendirmek zorundadır. Bu çabayı bir misyon olarak benimsemelidir; hiçbir şekilde kolaycılığa kaçmamalı, ikna olmamalı, sabırla titizlikle sözlük kullanmalıdır. Sözcüğün anlamını bilmek kesinlikle yetmez, benzer sözcükleri arayıp, anlamsal nüansların izini sürmelidir.”(Beykan 2012: 994) “Çocuk yazını çevirisinde empoze edilen normlardan birisi, metnin karmaşıklık düzeyinin çocuğun anlama düzeyine uyumlu hale getirilmesine olan taleptir. Yetişkin yazınında karmaşıklık beklenebilirken, çocuk yazınında hâlâ basit ve basitleştirilmiş modeller baskındır. Çocuklar uzun metinleri okumaya eğilimli değillerdir, uzun cümleleri anlamakta da zorluk

çekebilirler, anadili bilgileri ve sözcük dağarcıkları da sınırlıdır. Çeviri metninin bu norm ile uyum sağlayabilmesi için çevirmenler değişiklik yapma özgürlüğüne sahiptir. Çok karmaşık buldukları öğeleri silebilirler ve başka şeyler ekleyebilirler.”(Erten 2012: 997)

“İki ayrı çalışma alanı gibi görünen edebiyat çevirisi ve edebiyat eleştirisinin en önemli ortak özellikleri aslında çıkış noktalarıdır. Her ikisinin de temelinde kendilerinden önce üretilmiş bir metin vardır. Eleştirmen, edebiyat metnini kendi bakış açısı çerçevesinde yorumlayarak bir üst-metin yaratır. Çevirmen de kaynak metin olan edebiyat metnini eleştirmen gibi bir edebiyat okuru olarak okur ve kendi birikimi ışığında yorumlayarak zihninde oluşturduktan sonra erek dilde yeniden yazar.”(Ece 2010: 42). Çeviride ve çeviri eleştirisinde önemli olan, okur gözüyle bakabilmektir. Bir bakıma çevirmen, kaynak metni bir okur olarak başka bir dilde yeniden yorumlar. Çevirmen, metnin özüne ve etkisine yoğunlaşan ve kendisini metinle bütünleştiren bir eylem gerçekleştirir. Çeviri eleştirisi ise, erek dil ve kültür için beklenen özellikleri gösterip, çevirinin beklentileri karşılayıp karşılamadığını irdelemek ve betimlemektir.

“ Her çeviri eylemi için bir skopos(amaç) vardır. Farklı skoposlar aynı kaynak metnin farklı çevirilerine yol açar. Farklı skoposlar farklı türden çevirilere yol açar.”(Vermeer 2007: 12). “Çevirmenin erek kültürde gerçekleştirmek istediği amaç ve erek kültürde beklenen metin türünü dikkate almadan yapılan eleştiriler, erek metnin yapı ve işlevinden bağımsız, öznel eleştirilerdir. Çevirilerle ilgili nesnel eleştiri ölçütleri belirlemeksizin yapılan eleştiriler, metin türü ve çevirinin amacından bağımsız, eleştirmenin öznel tutumundan ileri gidememektedir.” (Tosun 2006: 3). Yücel(2007: 42)’ye göre de “ Çeviride kaynak metnin okurda yarattığı etkiyi erek dilde koruyup koruyamadığı belirleyici bir etkendir.”

Bu gerçeklerden hareketle bu çalışmada çeviri çocuk kitaplarının eleştirisi yapılırken objektif olunup, çocuğa görelik ilkesine odaklanılmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocuklara yönelik yazılan kitapların erek dile aktarımında, biçim ve içerik açısından ne ölçüde eşdeğerlilik sağlandığı incelenmektedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada Avusturyalı yazar Christine Nöstlinger’in çocuklar için yazdığı Mini Serisinden üç kitabının Türkçe çevirisi biçim ve içerik özellikleri dikkate alınarak çocuğa göre olup olmadıkları açısından incelenmiştir.

Bu çalışmada Christine Nöstlinger’ in Mini Dizisinden, “Mini muss Schi fahren”(Nöstlinger 1994) ve “Mini trifft den Weihnachtsmann”(Nöstlinger 2007a) isimli çocuk kitaplarının çevirilerini içerik ve biçim yönünden incelenmiştir. Bu çeviri kitapları türü, konusu ve teması, çocukların yaş seviyesine uygunluğu, dil ve üslup özellikleri gibi ölçütler dikkate alınarak çalışma kapsamına alınmıştır. İncelenen çeviri kitaplarının hepsi Elif ALANKUŞ tarafından çevrilmiştir. Bu çalışmada çeviri eleştirisi yapılırken, hedef kitlenin yaş grubu ve bu yaş grubunun bilişsel ve gelişim düzeyleri, çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda dikkate alınmıştır.

Ayrıca bu çalışmada Reiss(1971: 89)’ın uygun bir eleştiri yapabilmek için sıraladığı kategoriler de dikkate alınmıştır: “1. metnin türüne sadık kalma, 2. üsluptan sapılıp sapılmadığı, 3. sadece kelimeler değil, kelimelerin yapılarının da bilinip bilinmediği. Bu üç önemli kategoriye iki kategori daha eklenebilir, bunlar ise: 4. işlevsellik perspektifi(funksionaler) -

çevirinin işlevselliği açısından, 5. kişisel perspektif(personaler)-çevirmenin veya eleştirmenin ideolojik bakış açısı, ancak bu kategoriler ilk üç madde gibi çeviri ile ilgili kategoriler değil, aktarım ile ilgili kategorilerdir. Bu ilk üç kategoriden biri eksik bırakıldığında, kaynak metin ve erek metin arasındaki çeviri eşdeğerliliği kaybolur. Bir çevirinin tam olabilmesi için ilk üç kategoriyi sağlaması gereklidir. Çeviri eleştirisi yapılırken de, bu üç kategori göz önünde bulundurularak eleştiri yapılmalıdır. Ancak, çeviri özel bir amaca hizmet ediyorsa, okur kitlesinin talebine göre bu üç kategoride esnek davranılabilir.”

BULGULAR

Nöstlinger ’in söz konusu kitaplarının Türkçeye aktarımı çocuğa görelik ilkesi doğrultusunda incelendiğinde dikkat çeken noktalar şunlardır:

Çocuk okuyucular tarafından hem çok okunan hem de çok sevilen Mini Serisinde yazar, çocuklara buyurgan ifadeler kullanmaktan kaçınmış, olayları anlatıp doğru olanı seçmeyi okuyuculara bırakmıştır. Çevirmen de yazarın yaratmak istediği etkiye ve metnin bağlamına sadık kalmıştır.

Nöstlinger, kitaplarında devrik cümleleri sıkça kullanmıştır. Çevirmen de devrik cümleler kullanarak aynı ahengi yaratmaya çalışmıştır. Nöstlinger’in kitaplarında dikkat çeken bir diğer şey ise bütün kişi isimlerini cinsiyetlerine göre *artikeller* ile birlikte kullanması. Örneğin, die Hermine Zipfel, die Mini, die Maksi, der Moritz, der Peter, die Dorli gibi. Ayrıca Mini’nin annesi, babası, anneannesi ile ilgili de sürekli, “die Mama, der Papa, die Oma” şeklinde sürekli artikelleri ile birlikte kullanmıştır. Almancada isimlerden bahsederken, ismi kullanmak yerine ismin cinsiyetine uygun olan artikellere başvurulabilir. Örneğin; “Moritz ist Minis großer Bruder und der liebt Schi fahren.” cümlesindeki gibi *Moritz* kelimesini bir daha kullanmadan “er” veya “der” diyerek yeni bir cümle kurabiliriz. Nöstlinger karakter isimlerinin önüne cinsiyetine ait olan belirli artikeli (bestimmter Artikel) kullanarak “işte bildiğiniz Mini” der gibi okuyucusunun o karakteri zaten tanıdığını ifade etmek istemiş olabilir.

Çevirisi yapılan orijinal kitaplar kaynak metin(KM), çevirileri ise erek metin(EM) olarak isimlendirilmiştir. İncelenen kitaplardaki çeviri seçimleri ve görülen çeviri sorunları numaralandırılarak cümle temelli olarak incelenmiştir.

Kaynak Metin 1(KM1): Mini muss Schi fahren

Şekil 1: Kaynak ve Erek Metin1 Kapak Resimleri

Şekil 1’de görüldüğü gibi *Mini muss Schi fahren* isimli kitap *Mini Kayak Tatilinde* başlığıyla Türkçeye kazandırılmıştır. Kitabın kapak resmi ve biçim özelliklerine sadık kalınmıştır. Kitabın başlığı ile ilgili olarak, çevirmen Türkçede “Mini kayak yapmalı/ yapmak zorunda” şeklindeki direk karşılığı tercih etmemiştir. Oysaki kitapta Mini isimli karakterin kayak tatiline gitmek istemediği halde ailesi tarafından zorla götürülmesi ve sonrasında gelişen olaylar işlenmiştir. Nöstlinger’ in böyle bir isim seçmesi kitabın konusu içerisindeki bir ayrıntı hakkında ipucu vermektedir. Nöstlinger’in kitap ismi seçimi okuyucuda, “Mini neden kayak yapmak zorunda?” sorusunu uyandırması amacı taşıyabilir. Çevirmen ise kitabın genel konusu olan kayak tatilini başlık olarak kullanmayı seçmiştir. Çevirmenin de kitap isminin dikkat çekici olması gereğini dikkate alarak çeviri yapması uygun olurdu. Ancak çevirmen de Türkçe yazılmış veya Türkçeye çevrilmiş olan seri kitaplar için genelde seçilen isimlere uygun davranmaya çalışmış olabilir. Örneğin, Belçikalı yazar Gilbert Delahaye’ nin *Martine* isimli kitapları, Türkçeye *Ayşegül* serisi olarak uyarlanmıştır ve çocuklar tarafından oldukça sevilmiştir. Bu kitaplar genellikle, *Ayşegül Okulda*, *Ayşegül Kampta*, *Ayşegül Okul Gezisinde* vb. şekillerde karşımıza çıkmıştır.

Bu kitabın hedef kitlesi 5 yaş ve üzeri çocuklardır. Kitapta Mini karakterinin ailesiyle birlikte kayak yapmaya gittiği ve burada yaşadıkları çocuk gerçekliğiyle anlatılmaktadır. Örneğin; Mini’nin kayak yapmaya gitmemek için kendini bilerek ıslattığı açıktır, ama yine de bu hilesini babasının çıkarmaya çalışması, Mini için doğru bir davranış değil. Çocukların haksız olsalar dahi, ailelerine sık sık karşı çıktıkları bir gerçektir. Babasının bu tutumu karşısında bir çocuğun hissettiği duygular ve aklından geçen düşünceler verilerek, bir çocuk gerçekliği daha karşımıza çıkıyor. Çocuğa böyle bir yanlış yapmaması ya da yaptığı zaman utanması yönünde herhangi öğüt kitapta verilmiyor. Olaylar çocuk gerçekliği ışığında okuyucuya sunuluyor, hissedilebilecek duygu ve çıkarılacak fikir okuyucuya bırakılıyor.

1. KM1: “ Und dann hofft sie halt, dass sie im nächsten Schiurlaub wieder soviel **Glück haben** wird wie vor zwei Jahren, ...” (Nöstlinger 1994: 9)
2. EM1: “ O zaman tek umudu, son iki yıldır kayak tatilinde olduğu gibi, bu yıl da **şansının yaver gitmesiydi.**” (Nöstlinger 2012a: 9)

Çeviri metni okurken şansının yaver gitmesi deyimini dikkatimi çekti. Ve bu deyim neyin karşılığı olarak seçildiğini merak ettiğimden kaynak metne bakma gereği duydum. “Glück haben” sözcüğünün de böyle bir anlamı sözlükte (Klett 2005: 281) mevcut. Ancak, hedef kitle olan 7 yaşlarında bir çocuğun “şansının yaver gitmesi” deyiminin anlamını bilmeyeceğini düşünüyorum. Bu kullanım Rieken-Gerwing(1995: 73-74)’in *Bilinebilme olasılığı* ölçütüne ters düşmektedir. Çocuğun anlamayacağı kullanımlar çocuğun kitaptan sıkılıp uzaklaşmasına sebep olabilir ve bu durumda çocuk kitabına yüklenen kitap okumayı sevdirmeye görevi amacına ulaşmamış olur.

2. KM1; “ Aber **mehr totals lebendig** stieg sie auf total wackeligen Beinen in dem kleinen Dorf vor dem Hotal aus dem Auto.”(Nöstlinger 1994: 13-14)
- EM1: “ Ancak, küçük köydeki otele ulaştıklarında titreyen bacaklarıyla **canlı cenaze halinde** indi arabadan.” (Nöstlinger 2012a: 13-14)

“canlı cenaze” ifadesinin çocukta olumsuz bir etki yaratacağı kaygısından, çocuğa görelik ilkesine uygun olmadığını düşünüyorum. Son zamanlarda ‘canlı cenaze sendromu’ diye

adlandırılan bir psikolojik bozukluktan bahsedilir. Ancak yazarın “mehr totals lebendig” kullanımıyla bunu kastetmediğini düşünüyorum. Bunun yerine “saçı başı dağılmış, yorgun halde” demek daha uygun olurdu diye düşünüyorum. Çünkü ifadenin altında da Mini’nin bu şekilde olan bir resmi bulunuyor.

3. KM1: “Die Mama und der Papa kamen mit ihm. Sie sagten zur Mini: “Schlaf gut! Morgen wird es dir wiederprächtigt gehen!”
“**Wird es mir gewißnicht!**” murmelte die Mini hinterihnen her, als sie aus dem Zimmergingen.” (Nöstlinger 1994: 15)

EM1: “Anne babası da beraberindeydi. “İyi uyu! Yarın kendini harika hissedeceksin!” dediler Mini’ye.

Onlar odadan çıkarken, Mini arkalarından, “**Kesinlikle hayır!**” diye mırıldandı. (Nöstlinger 2012a: 15)

Buradaki “kesinlikle hayır” cevabını, Mini’nin ebeveyninin sözlerine uygun bulmadığım için kaynak metne bakmayı tercih ettim. Burada Mini’nin anne ve babasının istediğini yapmamak için yaptığı çocukça bir şımarıklık söz konusu. “gewiß” kelimesinin “kesinlikle, mutlaka” anlamı vardır. Ancak çocukça şımarıklığı, çocukça “Hiç de öyle olmayacak” şeklinde belirtmek daha doğru olur diye düşünüyorum.

4. KM1: “**Die** fing richtig zu **zittern** an, wenn die Mini bloß dachte: In zwei Stunden beginnt der blöde Schikurs!”(Nöstlinger 1994: 16)
EM1: “Şu aptal kayak kursu iki saat sonra başlayacak, diye düşünmek bile **ruhunu tir tir titretiyordu.**”(Nöstlinger 2012a: 16)

“ruhunu tir tir titretiyordu” ifadesi yerine daha basit olan “içini tir tir titretiyordu” kullanımı çocukların anlaması için yeterli olurdu diye düşünüyorum.

5. KM1: “Die rief hinter ihr her: “Spiel nicht **Schnecke. Dalli-Dalli!**”(Nöstlinger 1994: 18)
EM1: “Mini’nin arkasından seslendi: “Haydi ama **kaplumbağa** gibi değil. **Çabuk çabuk!**”(Nöstlinger 2012a: 18)

“Schnecke” kelimesinin anlamı salyangozdur. Ancak Türkçede salyangoz gibi yavaş olmak değil de, kaplumbağa gibi yavaş olmak ifadesi olduğundan çevirmenin bu kullanımı gayet yerinde olmuştur. Ayrıca buradaki “Dalli-Dalli” de bir deyimdir ve “acele et, çabuk ol anlamına” gelir. Burada da çevirmen doğru bir kullanıma sahiptir.

6. KM1: “Und zwieschendurch **immer wieder:** “Hätt’ ich doch bloß den Fön mitgenommen!””(Nöstlinger 1994: 22)
EM1: “Arada da, “Keşke şu kurutma makinesini getirseydim! diye **sürekli hayıflandı.**”(Nöstlinger 2012a: 22)

Yedi yaşlarındaki bir çocuğun “Hayıflanmak” kelimesinin ne anlama geldiğini bileceğini düşünmüyorum. Bunun yerine “söylendi durdu” ifadesi daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

7. KM1: “Die Mini war gerade wieder beim Hotel, da brauste mit **Tatü-tata** ein Rettungsauto vorbei.”(Nöstlinger 1994: 32)

EM1: “ Mini tam tekrar otele varmıştı ki, **di-da-di** siren sesiyle bir cankurtaran geçti yanından.” (Nöstlinger 2012a: 32)

Hayvan sesleri, doğa sesleri gibi sesleri ifade ederken kullanılan kelimeler Almanca ve Türkçede farklıdır. Bu örnekte olduğu gibi siren sesi, Almancada “Tatü-tata” şeklinde ifade edilirken, Türkçede “dadi- dadi” şeklindedir. Çevirmen de bu sebepten dolayı bu sesleri çevirme gereği duymuştur diye düşünüyorum.

8. KM1: “Der Bub bekam hängende Mundwinkel und zwei **Kummerfalten** auf der Stirn.” (Nöstlinger 1994: 34)

EM1: “Oğlanın dudakları sarktı alnında iki **kederli çizgi** oluştu.” (Nöstlinger 2012a: 34)

“Kederli çizgi” ifadesinin kulağa garip geldiğini düşünerek, bu ifadenin “üzüldüğünden alnında iki çizgi oluştu” şeklinde tercih etmek, daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

9. KM1: “ “-Kannst du schweigen” fragte Peter.- “**Wie ein Grab**!” versicherte die Mini.”(Nöstlinger 1994: 36)

EM1: “ “Sır tutabilir misin?” diye sordu Peter.- “**Bir mezar kadar** sessiz olacağım!” dedi Mini.”(Nöstlinger 2012a: 36)

“Grab” kelimesinin anlamı “mezar, kabir” demektir. Ancak, bir çocuğu kitapta böyle bir kelimeyle karşılaştırmak doğru değil diye düşünüyorum. Burada çevirmen yazarın seçimine sadık kalmak istemiş olabilir. Bu kullanıma yakın olan “bir taş gibi sessiz” ifadesi de kullanılabilir diye düşünüyorum.

10. KM1: “ **Die Hölle** ist es, wenn er hinter seinen Eltern her über die Pisten holpern muß. ...Und **die zweifache Hölle** sind diese Schilifts!” (Nöstlinger 1994: 38)

EM1: “Anne babasının peşinden pistlerde sürüklenmek ona **cehennem azabı** gibi geliyormuş. ...**En kötüsü** de telesiyeymiş!” (Nöstlinger 2012a: 38)

“Die Hölle” kelimesinin anlamı “cehennem”dir. Ancak yine önceki maddede bahsettiğim gibi çocuklar için daha anlaşılır ve uygun kelimeler vardır. Örneğin bu kelimenin karşılığı olarak “aşırı zor” kullanılabilir. Öyle ki, çevirmen iki cümle sonra olan “zweifache Hölle” ifadesinin karşılığını “en kötüsü” şeklinde ifade etmiştir ve bu kullanım, gayet de uygun bir kullanım olmuş.

11. KM1: “ Er rückte dicht an Mini heran und sagte: “Mein Magen **knurrt** noch immer wie verrückt!” (Nöstlinger 1994: 40)

EM1: “Mini’ye doğru iyice eğilerek, “Midem hala deli gibi **söyleniyor!**” dedi. (Nöstlinger 2012a: 40)

“knurren” kelimesi “ mırıldamak, hırlamak, guruldamak” anlamlarına gelir. Burada da mideden bahsedildiği için, “söylenmek” kelimesi yerine “guruldamak” daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

Kaynak Metin2: Mini Trifft den Weihnachtsmann

Kitabın hedef kitlesi 7 yaş ve üzeri çocuklardır. Mini, ailesine yılbaşı armağanları almak için para biriktirir, bu armağanları satın alır. Ancak beklenmeyen olaylar gerçekleşir. Kitapta yine yardımlaşmaya vurgu yapılmıştır.

Şekil 2: Kaynak ve Erek Metin 2 Kapak Resimleri

“Mini trifft den Weihnachtsmann” isimli kitabın adı Türkçeye “Mini ve Yılbaşı Armağanları” olarak çevrilmiştir. Kaynak metin, yukarıda da gösterdiğim gibi iki farklı kapak resmi kullanılarak yayınlanmıştır. Çevirmen, bunlardan birini çevirdiği kitabın kapağına aynen uygulamıştır ve biçim özelliklerine sadık kalmıştır. Nöstlinger, kitabına Türkçesi “Mini Noel Baba ile karşılaşır” ismini vermiştir. Kitabın sonunda bu isimde de olduğu gibi Mini’nin Noel Baba ile karşılaştığından bahsediliyor. Ancak çevirmen, kitabın ismini bu şekilde çevirmeyi seçerken, çeviri serisine uygun bir isim arayışında olabilir. Çünkü kitap ismi çeviri zorluğu yaşanacak, bir isim değil.

“Mini trifft den Weihnachtsmann” adlı kitabı KM2(Kaynak Metin 2),“ Mini ve Yılbaşı Armağanları” adlı çeviriyi EM2(Erek Metin 2) şeklinde kısaltabiliriz.

1. KM2: “Minis Oma ist nämlich sehr für **praktische** Sachen. Für warme Unterhosen. Für Socken. Und für Kochtöpfe.” (Nöstlinger 2007a: 10)
EM2: “ Mini’nin anneanesi **pratik** armağandan yanadır. Sıcak tutan iç çamaşırı gibi. Çorap gibi. Ya da tencere gibi.”(Nöstlinger 2012b: 10)

Anneanesinin hoşlandığı armağanları sayıyor ve bu armağanlar insanın işine yarayan, faydalı armağanlar. Ancak “pratik” kelimesi daha çok “kolaylıkla uygulanabilen” anlamında kullanılmaktadır. “pratik” kelimesinin yerine “kullanışlı” kelimesini kullanması daha uygun olurdu diye düşünüyorum.

2. KM2: “ Mini nahm den Schlüssel fürs Sparschwein und steckte ihn in den **Schweinebauch**.”(Nöstlinger 2007a: 17)
EM2: “ Mini kumbaranın anahtarını aldı ve **domuzun karnına** soktu.”(Nöstlinger 2012b: 10)

Çevirmen burada “domuzun karnına soktu” diye bir kullanım tercih etmiş. Ancak, bunun yerine “kumbarayı açtı” demesi daha basit bir kullanım olurdu diye düşünüyorum. Bizde de bütün kumbaralar domuz şeklinde olmadığından, kültürel farklılardan doğan sorunla bu şekilde baş edebilirdi diye düşünüyorum. Çevirmen, yine metne sadık kalmayı tercih etmiş olabilir.

3. KM2: “ Es gab nur eine Reitgerte, die sich die Mini konnte. Die anderen Reitgerten waren **sündteuer**.”(Nöstlinger 2007a: 24)
EM2: “ Çünkü parası ancak bir tıp kamçıya yetiyordu. Diğerleri **ateş pahasıydı**.”(Nöstlinger 2012b: 24)

“Ateş pahası” deyiminin 7 yaşlarında bir çocuk tarafından bilinebileceğini düşünmediğimden burada çocuğa görelilik ilkesinin dışına çıkıldığını söylemek istiyorum. Bunun yerine “çok pahalı” demek yeterli olacaktı.

4. KM2: “**Säum** das Tuch rundherum **ein!**” (Nöstlinger 2007a: 46)

EM2: “Kumaşın çevresine **biye geç!**” dedi. (Nöstlinger 2012b: 46)

“biye” kelimesinin anlamını bir çocuğun bileceğini sanmıyorum. Çocuğun bu kelimeyi anlamayacağını ve dolayısıyla bu durumun kitaptan sıkılmasına sebep olabileceğini düşünerek, sadece “kumaşın etrafını dik!” demek daha doğru bir kadar olur diye düşünüyorum.

5. KM2: “Ihre Mama hatte auf die Liste geschrieben: Tee, **Lametta**, Fransenpapier, Goldband, Geschirrspülmittel, 25 weiße Kerzen, Papierservietten.” (Nöstlinger 2007a: 55-56)

EM2: “ Maksi’nin annesi listeye şunları yazmıştı: Çay, **gelin teli**, peynir, krapon kâğıdı, simli kurdele, bulaşık makinesi deterjanı, yirmi beş tane beyaz mum, kâğıt peçete.” (Nöstlinger 2012b: 55-56)

Lametta, yılbaşı ağaçlarını süslemek için kullanılan “pırıltılı tellere” denir. Türkiye de buna benzeyen teller gelinlerin süslenmek için saçlarına taktıkları tellerdi. Ancak çocukların ne olduğunu bilemeyeceğini düşünerek, Lametta kelimesini bu şekilde çevirmenin doğru olmadığını düşünüyorum. Bunun yerine “yılbaşı süsü” veya “pırıltılı teller” diye çevrilebilirdi.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Çocukların bilişsel ve ruhsal gelişim sürecini desteklemek amacıyla, özellikle çocuğa görelilik ilkesine uygun, şekil ve içerik açısından nitelikli olan çocuk kitaplarının çocukla buluşturulması gerektiği önemli bir noktadır. Çocuğa görelilik kavramı, çocuğun düş gücüne, dil düzeyine ve gelişim özelliklerine göre seçilen konular doğrultusunda yalın olma ile ilgili bir kavramdır. Eğer çocuk, kitabı okuduğunda iyice anlıyor ve zevk alabiliyorsa, kitap ilgi duyabileceği konuları işliyorsa ve karmaşık olay örgülerine sahip değilse, o kitap çocuğa görelilik ilkesini barındırıyor denebilir.

Bu çalışmada, iki ayrı çalışma alanı gibi görünen edebiyat çevirisi ve edebiyat eleştirisinin, ortak özelliğine değinilmiştir. Bunlardan biri her ikisinin de kendisinden önce üretilmiş metnin yorumunu yapıyor olmalarıdır. İkinci temel nokta ise, eleştirmenin ve çevirmenin de kendi yorumlarını farklı bir metin olarak yansıtma olmalarıdır. Söz konusu kitapların çevirilerinde çocuğa görelilik ilkesinin ve kültürel farkların bazı kullanımlarda dikkate alınmadığı, ifadelerin uyarlanmadan aktarıldığı ve çocuğun kullanılan ifadeyi bilme olasılığını düşünmeden çeviri yapıldığı tespit edilmiştir.

Bulgulardan hareketle şu öneriler ileri sürülebilir:

Yazarın ele aldığı olaylar, çocukları eğlendirip güldürebilmelidir. Bir ana fikir ve temaya sahip olmalıdır. İşlenen konu, yazar tarafından kurgulanarak çocuk gerçekliğine uygun bir niteliğe dönüştürülmelidir. Kendi içinde tutarlı, çocuğa olumlu değerler kazandırabilen konular seçilmelidir. Çocuklara neler yapmaları ve yapmamalarını söylemek yerine, her ikisinin de sonuçlarından bahsederek, onlara doğru olanı seçebilme fırsatı verilmelidir. İşlenen karakterlerin gerçekçi ve inandırıcı olması gerekir.

Sanatçuların hayal güçlerini kullanarak yazdıkları şeyler, çocukların gelişim özellikleri ve gereksinimlerine uygun olmalıdır. Çünkü kurgulanan olayın niteliği, çocuğun metni istekle okumasında önemli bir etkidir. Bu nedenle, çocuk kitaplarında, kurgulanan olayın, çocukların metni okurken heyecan duyabileceği, zevk alabileceği, onu meraklandırıcı özellikler taşıması gerekir. Çocuğa görelik ilkesine aykırı olarak kurgulanmış olaylar, çocuğu sıkabilir ve onu kitap okuma isteğinden uzaklaştırabilir. Bu duruma çocuk kitabı çevirisi yaparken de dikkat edilmelidir. Çocuk gerçekliği ve çocuğa görelik ilkelerine dikkat edilerek kitabın hitap ettiği yaş grubunun bilebileceği kelimeler seçmek, onun düşünce dünyasında olumsuz etki yaratabilecek etkiler bırakan kelimelerden kaçınmak, onu eğlendirecek ve ona hitap eden bir üslup kullanmak önemli noktalardır.

KAYNAKLAR

- Beykan, Dr. M. (2012), *Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Yayıncılığında Çeviri Sorunları*, Ankara Üniversitesi Çogem 3. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 05- 07 Ekim 2011, Ankara (s. 991-994)
- Ece, A. (2010), *Edebiyat Çevirisinin Ve Çevirmenin İzinde*, İstanbul: Sel Yayıncılık
- Erten, Doç. Dr. A. (2012), *Çocuk Yazını Çevirisinde Çeviri Stratejisi Olarak Uyarlamalar*, Ankara Üniversitesi Çogem 3. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 05- 07 Ekim 2011, Ankara (s. 995-1002)
- Klett, E. (2005), *Pons Kompaktwörterbuch Türkisch*, Kıyığı
- Neydim, N. (2000), *80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı*, (Doktora Tezi), İstanbul
- Nöstlinger, C. (1994), *Mini muss Schie fahren*, Dachs Verlag
- Nöstlinger, C. (2007a), *Mini trifft den Weihnachtsmann*, Patmos Verlag
- Nöstlinger, C. (2007b), *Mini feiert Geburtstag*, Patmos Verlag
- Nöstlinger, C. (2012a), *Mini Kayak Tatilinde*, Çevirmen: Elif Alankuş, İstanbul, Günışığı Kitaplığı
- Nöstlinger, C. (2012b), *Mini ve Yılbaşı Armağanları*, İstanbul, Elif Alankuş, Günışığı Kitaplığı
- Reiss, K. (1971), *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik : Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen*, München: MaxHueberVerlag.
- Rieken, G. (1995), *Ingebord, Gibt es eine Spezifik kinderliterarischen Übersetzens?*, Frankfurt: Peter LangGmbH
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. Ve Aslan, C. (2007), *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*, Anadolu Üniversitesi, Yayımlı No:1764, Eskişehir, Eylül
- Tosun, Prof. Dr. M. (2006) *Kültürlerarası Bilgi Aktarımında Çevirmenin Sorumluluğu*, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* ISSN: 1303-5134 Cilt: 3 Sayı: 2
- Vermeer Hans J.(2007), *Çeviride Skopos Kuramı(A SkoposTheory of Translation)*, Çevirmen: Aşşe Handan Konar, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

- Yılmaz, Prof. Dr. E. (2012), Türk Çocuk Yazınında Ana Karakter Konumundaki Çocukların Dil Kullanımları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme, Ankara Üniversitesi (Çogem) 3. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 05- 07 Ekim 2011, Ankara
- Yücel, F. (2007), Çeviri Eleştirisi Neyi Eleştirir, *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 39-58